

OLIV TA'LIM BOSHQARUVIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA

*Axborot texnologiyalari va
menejment universiteti dotsenti*

Shomurodov Sherali Shuhratovich

Аннотация. Mazkur maqolada oliy ta'lim tizimida boshqaruv jarayonlarini raqamlashtirish, raqamli transformatsiyaning mazmuni, maqsadi va ta'lim sifatiga ta'siri ilmiy asosda tahlil qilinadi. Oliy ta'lim muassasalarida elektron boshqaruv tizimlari, axborot platformalari va sun'iy intellekt texnologiyalarining joriy etilishi natijasida boshqaruv samaradorligi, shaffoflik va tezkorlikning oshishi yoritiladi. Tadqiqot natijalari raqamli transformatsiya oliy ta'lim muassasalarining barqaror rivojlanishida muhim omil ekanini ko'rsatadi.

Калит so'zlar: raqamli transformatsiya, oliy ta'lim, boshqaruv, elektron boshqaruv, axborot tizimlari, ta'lim menejmenti.

Аннотация. В статье научно анализируются процессы цифровизации управления в системе высшего образования, сущность и цели цифровой трансформации, а также её влияние на качество образования. Освещается повышение эффективности, прозрачности и оперативности управления в результате внедрения электронных систем управления, информационных платформ и технологий искусственного интеллекта. Результаты исследования показывают, что цифровая трансформация является важным фактором устойчивого развития высших учебных заведений.

Ключевые слова: цифровая трансформация, высшее образование, управление, электронное управление, информационные системы, менеджмент образования.

Annotation. This article scientifically analyzes the digitalization of management processes in higher education, the essence and objectives of digital

transformation, and its impact on education quality. It highlights improvements in efficiency, transparency, and responsiveness due to the implementation of electronic management systems, information platforms, and artificial intelligence technologies. The findings show that digital transformation is a key factor in the sustainable development of higher education institutions.

Keywords: digital transformation, higher education, management, e-governance, information systems, education management.

1. Kirish. Globallashtirish va raqamli iqtisodiyot sharoitida oliy ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri – boshqaruv jarayonlarini zamonaviy axborot texnologiyalari asosida takomillashtirishdir. An'anaviy boshqaruv usullari bugungi tezkor axborot almashinuvi, katta ma'lumotlar oqimi va ta'lim bozorida raqobat sharoitida yetarli darajada samarali bo'la olmayapti. Shu bois, oliy ta'lim boshqaruvida raqamli transformatsiya jarayonlari muhim strategik yo'nalishga aylanmoqda.

Raqamli transformatsiya – bu faqat axborot texnologiyalarini joriy etish emas, balki boshqaruv tizimini, tashkiliy tuzilmani, xizmat ko'rsatish jarayonlarini hamda ta'lim madaniyatini tubdan o'zgartirish jarayonidir. Mazkur maqolaning maqsadi – oliy ta'lim boshqaruvida raqamli transformatsiyaning mazmuni, ahamiyati va istiqbollari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilishdan iborat.

2. Raqamli transformatsiya tushunchasi va uning mohiyati. Raqamli transformatsiya tushunchasi zamonaviy ilmiy adabiyotlarda turlicha talqin qilinadi. Umumiy ma'noda u tashkilot faoliyatini raqamli texnologiyalar asosida qayta tashkil etish, biznes va boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish, yangi qiymat yaratish imkoniyatlarini kengaytirish jarayonini anglatadi. Oliy ta'lim tizimida raqamli transformatsiya quyidagi asosiy yo'nalishlarni qamrab oladi:

- boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish;
- ta'lim xizmatlarini raqamlashtirish;
- axborot resurslaridan samarali foydalanish;
- ta'lim jarayonini shaxsiylashtirish va moslashtirish.

Mazkur jarayon nafaqat texnik infratuzilmani modernizatsiya qilishni, balki boshqaruv madaniyatini, xodimlarning raqamli savodxonligini va tashkilotning strategik yondashuvini ham tubdan o'zgartirishni talab etadi.

3. Oliy ta'lim boshqaruvida raqamli transformatsiyaning asosiy yo'nalishlari:

Elektron boshqaruv tizimlarini joriy etish. Oliy ta'lim muassasalarida elektron hujjat aylanishi, talabalar va xodimlar haqidagi ma'lumotlar bazalari, ta'lim jarayonini boshqarish tizimlari (LMS, ERP, CRM) keng joriy etilmoqda. Ushbu tizimlar boshqaruv jarayonlarining shaffofligi va tezkorligini ta'minlab, inson omiliga bog'liq xatoliklarni kamaytiradi.

Ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv (data-driven management). Raqamli transformatsiya sharoitida boshqaruv qarorlari intuitiv yondashuvdan ko'ra, tahliliy ma'lumotlarga asoslanadi. Katta hajmdagi ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash va tahlil qilish orqali ta'lim sifatini baholash, resurslarni taqsimlash va strategik rejalashtirish samaradorligi oshiriladi.

Masofaviy va gibrid boshqaruv modellarini rivojlantirish. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi oliy ta'lim muassasalarida masofaviy boshqaruv, virtual yig'ilishlar, onlayn monitoring va nazorat mexanizmlarini joriy etish imkonini bermoqda. Bu esa boshqaruv jarayonlarining moslashuvchanligini oshiradi.

Sun'iy intellekt va intellektual tizimlardan foydalanish. Raqamli transformatsiyaning muhim tarkibiy qismi sifatida sun'iy intellekt texnologiyalari oliy ta'lim boshqaruvida qaror qabul qilishni optimallashtirish, prognozlash, risklarni baholash va strategik rejalashtirish jarayonlarida keng qo'llanilmoqda.

4. Raqamli transformatsiyaning oliy ta'lim boshqaruvidagi ahamiyati

Raqamli transformatsiya oliy ta'lim boshqaruvida bir qator muhim ijobiy natijalarga olib keladi.

Birinchi, boshqaruv samaradorligi oshadi. Avtomatlashtirilgan tizimlar boshqaruv jarayonlarini tezlashtirib, ma'lumotlar bilan ishlashni soddalashtiradi.

Ikkinchidan, shaffoflik va hisobdorlik kuchayadi. Elektron platformalar orqali qarorlar qabul qilish, resurslarni taqsimlash va nazorat qilish jarayonlari ochiq va kuzatiladigan bo'ladi.

Uchinchidan, ta'lim sifati oshadi. Ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv, individual yondashuv va zamonaviy monitoring tizimlari orqali ta'lim jarayonining samaradorligi ta'minlanadi.

To'rtinchidan, oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligi mustahkamlanadi. Raqamli transformatsiyani muvaffaqiyatli amalga oshirgan ta'lim muassasalari milliy va xalqaro ta'lim bozorida o'z mavqeini mustahkamlaydi.

5. Raqamli transformatsiyani amalga oshirishdagi muammolar va istiqbollar. Raqamli transformatsiya jarayonida bir qator muammolar yuzaga kelmoqda. Jumladan, texnik infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, moliyaviy resurslarning cheklanganligi, kadrlarning raqamli savodxonligi pastligi, axborot xavfsizligi masalalari muhim to'siqlar sifatida namoyon bo'lmoqda.

Shuningdek, boshqaruv madaniyatining an'anaviy yondashuvlarga asoslanganligi ham raqamli transformatsiyani sekinlashtiruvchi omillardan biridir. Shu bois, mazkur jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun nafaqat texnik, balki tashkiliy va ijtimoiy omillarni ham hisobga olish zarur. Istiqbolda oliy ta'lim boshqaruvida raqamli transformatsiyani chuqurlashtirish, sun'iy intellekt asosida ishlovchi kompleks boshqaruv tizimlarini yaratish, yagona raqamli ta'lim ekotizimini shakllantirish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qoladi.

6. Xulosa. Xulosa qilib aytganda, raqamli transformatsiya oliy ta'lim boshqaruvini modernizatsiya qilishning muhim strategik yo'nalishi hisoblanadi. U boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish, ta'lim sifatini oshirish, resurslardan foydalanish samaradorligini ta'minlash va oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qiladi. Mazkur maqolada olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiya nafaqat texnologik, balki tashkiliy, ijtimoiy va madaniy o'zgarishlarni ham o'z ichiga olgan kompleks jarayondir. Shu bois, oliy ta'lim tizimida raqamli transformatsiyani muvaffaqiyatli amalga oshirish

uchun davlat siyosati, normativ-huquqiy baza, texnik infratuzilma va kadrlar salohiyatini uyg'un rivojlantirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. UNESCO (2021). *Digital Transformation of Education: Challenges and Opportunities*. Paris: UNESCO.
2. OECD (2020). *Digital Education Outlook*. Paris: OECD Publishing.
3. World Bank (2020). *Transforming Higher Education through Digital Technologies*. Washington, DC: World Bank.
4. Zawacki-Richter, O., Bond, M., Marin, V.I. & Gouverneur, F. (2019). Systematic review of research on digital transformation in higher education. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16(1), pp. 1–23.
5. Selwyn, N. (2019). *Should Robots Replace Teachers? AI and the Future of Education*. Cambridge: Polity Press.
6. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi (2022). *Oliy ta'lim tizimini raqamlashtirish konsepsiyasi*. Toshkent.
7. Raximova, D.O. (2023). Ta'lim boshqaruvida raqamli texnologiyalarning iqtisodiy samaradorligi. *Iqtisodiyot va ta'lim*, 4(2), pp. 56–63.